

Mateja Jerman
повјесničarka umjetnosti
viša stručna savjetnica – konzervatorica
u Konzervatorskom odjelu u Rijeci

Liturgijski predmeti od plemenitih metala
od 1400. do 1800. godine na području
nekadašnje Pulske biskupije

mentor: dr. sc. Damir Tulić, izv. prof.
komentorica: dr. sc. Ana Mišković, doc.

Disertacija je obranjena 19. studenog
2020. na Sveučilište u Zadru, pred
повјerenstvom:
dr. sc. Nina Kudiš, red. prof. (predsjednica)
dr. sc. Damir Tulić, izv. prof.
dr. sc. Laris Borić, izv. prof.

SAŽETAK

Liturgijski predmeti od plemenitih metala izrađeni u vremenskom razdoblju od 1400. do 1800. godine na području nekadašnje Pulske biskupije do sada nisu bili sustavno istraženi, stoga je cilj ove doktorske disertacije bio njihova znanstvena katalogizacija i analiza. Svaki se predmet nastojao datirati prepoznavanjem temeljnih stilskih obilježja te povezati s radionicama ili majstorima djelatnima u zlatarskim centrima na području nekadašnje Republike Venecije i Svetog Rimskog Carstva. Sustavno terensko istraživanje provedeno je u 56 sakralnih objekata koji se nalaze u 52 mjesta na području južne Istre te niz obje padine planine Učke i kopnenom dijelu Riječkog zaljeva, do ušća Rječine. Istraživački je rad obuhvatio detaljno fotografiranje djela u svrhu izrade kataloga zlatarskih oznaka, iscrpno prikupljanje najnovije literature u inozemnim knjižnicama specijaliziranim za povijest umjetnosti, kao i konzultiranje arhivskih izvora u *Archivio Apostolico Vaticano*, Arhivu riječke nadbiskupije i Državnom arhivu u Rijeci.

Rezultat istraživanja u sklopu ove doktorske disertacije je doprinos poznavanju

liturgijskih predmeta u kontekstu njihove tipologije, namjene u liturgiji te smještaju u sakralnom prostoru, kao i načinu upotrebe plemenitih metala i raznovrsnih zlatarskih tehnika a s ciljem postizanja kreativnih dekorativnih kompozicija. Na odabranim je primjerima pokazana praksa naručivanja te formiranja cijena, a za gotovo četvrtinu djela je ustanovljen kontekst njihove narudžbe.

Dan je i kratak pregled te povijesno-umjetnička valorizacija dokumentiranih i zbog različitih okolnosti danas izgubljenih zlatarskih djela, a posebno je obrađena i vrlo aktualna tema iz područja zaštite i očuvanja kulturne baštine koja donosi pregled najboljih praksi restauriranja, čuvanja i prezentiranja liturgijskih predmeta od plemenitih metala.

Primjenom suvremene metodologije istraživanja zlatarstva katalogizirano je 411 različitih liturgijskih predmeta. Više od tri četvrtine zlatarskih djela izrađeno je u venecijanskim i veneto-furlanskim radionicama, a među njima, četrdesetak je djela prvi put povezano s 12 venecijanskih zlatarskih radionica. Gotovo tridesetak se predmeta može povezati sa zlatarima djelatnima u Augsburgu, Beču, Grazu i Trstu dok se preostali zlatarski radovi vezuju uz nepoznate radionice aktivne tijekom druge polovice 17. i u 18. stoljeću na području Furlanije i Kranjske. Također, temeljem brojnosti i sličnosti oblikovanja te pronađenih arhivskih izvora, iznijeta je hipoteza o postojanju najmanje dvije zlatarske radionice aktivne u Rijeci tijekom sredine i druge polovice 18. stoljeća.

Zlatarska se djela unutar svih umjetničkih centara te između radionica i samih zlatara razlikuju u tehničkoj izvedbi, tipologiji i kompozicijama ukrasnih motiva pojedinog stilskog razdoblja, a među njima je pronađeno dvadesetak važnih djela koja su ujedno i doprinos poznavanju venecijanskog, augsburškog, bečkog, gračkog i tršćanskog zlatarstva u matičnim zemljama. x